מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון
The Jerusalem Institute
for Strategy and Security

על השב"כ לטפל בהתערבות הפוליטית הרוסית בישראל

אל"מ (מיל') דניאל ראקוב

מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון
The Jerusalem Institute
for Strategy and Security

על השב״כ לטפל בהתערבות הפוליטית הרוסית בישראל

אל״מ (מיל׳) דניאל ראקוב

נובמבר 2025
חשוון התשפ״ו

על השב"כ לטפל בהתערבות הפוליטית הרוסית בישראל

"הפוך על הפוך": בשעה שישראל מהדקת את השיח עם מוסקבה, רוסיה מנהלת קמפיין רשת בעברית הקורא להדחת ראש הממשלה נתניהו, תוך התחזות למתנגדיו. ייתכן שזאת כחלק מהיערכותה להשפיע על מערכת הבחירות בישראל או בהמשך למאמץ הקבוע שלה לזרוע מדון וריב במדינות המערב ולהחלישן מבפנים. הרושם הוא שלקמפיין תהודה מינורית, אך חשוב לפעול כדי שיישאר כזה במהלך שנת הבחירות. השב"כ ורשויות נוספות חייבים לעשות יותר למניעת המאמצים של הרוסים (ושל אחרים) להשפיע על המערכת הפוליטית בישראל.

מומלץ להעלות את הנושא למקום גבוה יותר בסדר העדיפויות של מערכת הביטחון; ללמוד ממדינות המערב, אשר להן ידע וניסיון רבים בנושא; להימנע מבקשות מרוסיה להפסיק (זה רק יביא לתוצאה הפוכה); ולהתמקד בנטרול תשתית IT ואנשים שמעורבים במאמץ.

בשנים האחרונות פעילות השפעה תודעתית רוסית, ובפרט התערבות בפוליטיקה הפנימית, מטופלת במדינות המערב כאיום ביטחון לאומי משמעותי (אף כי ממשל טראמפ החליט לאחרונה דווקא לצמצם את העיסוק בנושא). בישראל נושא זה אינו נתפס כבעל חשיבות משמעותית, וניתן להתרשם שאינו מתועדף על ידי ארגוני הביטחון שלה. מאמר זה מבקש להפנות זרקור ממוקד על מבצע השפעה בישראל של מערך רוסי המכונה "דופלגנגר", שטרם זכה לפרסום רחב, ולתהות האם מדובר בסימן מטרים לקראת הבחירות הקרובות לכנסת, והאם הרשויות בישראל חייבות לעסוק יותר בנושא זה.

קמפיין ההתערבות הרוסית בפוליטיקה בישראל

מערך השפעה תודעתית רוסי המכונה "דופלגנגר" מוכר מאז 2022, ופעיל בישראל משנת 2023. "מכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון" (JISS) פרסם מחקר מקיף שמתמקד בפעילותו בישראל בעברית (יוני 2024) וגרסה מעודכנת ומורחבת באנגלית (ינואר 2025). מדובר במנגנון מפעלי לייצור קמפיינים פוליטיים ברשתות חברתיות (פייסבוק, X, אינסטגרם, טלגרם ועוד) מחוץ לגבולות רוסיה. בשנים 2023–2024 קיים מערך זה פעילות אגרסיבית ובפרופיל גבוה נגד אוקראינה (מטרת הפעילות העיקרית), ארה"ב, מדינות אירופה, ישראל ומדינות נוספות. התבלטו מאמציו להשפיע על בחירות לפרלמנט האירופי (2024), צרפת (2024), ארה"ב (2024) וגרמניה (2025) ולשבש את המשחקים האולימפיים בפריס (2024).

הפרופיל הפומבי הגבוה של פעילות "דופלגנגר" משך פעילות מחקרית וסיכולית נרחבת מצד קהיליית מומחים וממשלות. פרסומים ממשלתיים (ובפרט של ה-FBI האמריקני) והדלפות מסמכי פנים של מפעילי "דופלגנגר" הרוסיים מאפשרים לצייר תמונה טובה לגבי דרך הפעולה של מערך זה. המערך מופעל על ידי חברה קבלנית המכונה SDA (Social Design Agency), המקבלת מימון והנחיה במישרין מהאדמיניסטרציה הנשיאותית הרוסית (ומסתייעת בגורמים נוספים בממשל הרוסי ומחוצה לו). בתגובה לפעילות סיכולית מערבית שינו מפעילי "דופלגנגר" ללא הרף שיטות פעולה, והצמיחו מערכי משנה שמתאפיינים בשימוש רחב בבינה מלאכותית.

על פי מסמכי הפנים של "דופלגנגר", פעילותו בישראל נועדה לקדם את האינטרסים הרוסיים – מניעת סיוע צבאי ומדיני ישראלי לאוקראינה, הרחקת ישראל מהמערב ושיפור התדמית של רוסיה בעיני הציבור ומקבלי ההחלטות בישראל. מפעילי "דופלגנגר" העריכו שממשלת נתניהו עשויה להיות נוחה יותר למוסקבה, וביקשו להסוות את מסרי הקמפיין כאילו פורסמו על ידי ישראלים תומכי "הליכוד" ו"הבית היהודי". מסרי הקמפיין בישראל התמקדו בפועל במתקפות נגד ממשל ביידן (בייחוד סביב הבחירות לנשיאות ארה"ב ב-2024) והבעת ציפייה לשינוי לטובה בנשיאותו של דונלד טראמפ; השחרת אוקראינה, המלצות לישראל להתמקד בבעיותיה ולא לסייע ביטחונית לאוקראינים, והדגשת התפקיד החיובי של רוסיה.

בוט מטעם "דופלגנגר" מריץ במקביל מודעות התוקפות הן את נתניהו והן את מנואל מקרון, נשיא צרפת (28 בספטמבר 2025)

לפחות מ-31 ביולי 2025 ניכר שינוי משמעותי באופי ניהול הקמפיין של "דופלגנגר" בפייסבוק בעברית. הקמפיין התחיל לתקוף אישית את ראש הממשלה, בנימין נתניהו, ואף לקרוא להדחתו (ראה דוגמאות בנספח ב). שמונים אחוז מהפוסטים בפייסבוק שהתפרסמו במסגרת קמפיין זה (56 מתוך 70) מוקדשים למתקפות נגד נתניהו. כמו כן, חלה עלייה של כ-70% במספר הפוסטים בהשוואה לתקופה מקבילה שקדמה ל-31 ביולי (41 פוסטים).

חל שינוי במתכונת ההתחזות: עד יולי הפוסטים נכתבו, כביכול, מטעם תומכי הממשלה הנוכחית, או "הישראלי הממוצע". כעת התחיל הקמפיין של "דופלגנגר" להתחזות למתנגדי נתניהו. מסרי הקמפיין האשימו את נתניהו בבגידה, בהפקרת החטופים, בהארכת המלחמה כדי להיאחז בכיסא, בבידודה של ישראל מידידיה בעולם, באחריות לפשעי מלחמה בעזה, בבעיות כלכליות ובסיכון העתיד של ישראל ובהבאת "שואה שנייה" על העם היהודי. מסרי הקמפיין קבעו שכל אלה יימשכו – כל עוד נתניהו נותר בשלטון. המסרים קוראים להחלפתו המהירה, ומדגישים את הצורך בשלום ובסיום העימות.

קמפיין "אנטי-נתניהו" עורר אינטראקציה אינטנסיבית ויצרית יותר מבעבר ממשתמשי הרשת הישראליים, והוביל לעיתים למאות רבות של תגובות, אימוג'ים ושיתופים לפוסט. ניתוח תגובות משתמשי הרשת הישראליים מעלה שהם מבינים שמדובר בפרסום ממומן, אך לרוב סבורים שמפיצי הפוסטים הם מתנגדי נתניהו (בה בעת, תגובות רבות גם קובעות שמדובר בקמפיין מטעם רוסיה, איראן או גורם ערבי כלשהו). התגובות תוקפות בחריפות, לרוב בשפת גידופים, את מפיצי הפוסטים, וקובעות שמפיצי הפוסטים הם "שמאל", "שונאי נתניהו" וייכשלו בבחירות.

קודם לכן, מסוף 2024 התנהל קמפיין הפייסבוק של "דופלגנגר" בישראל בעצלתיים: יחסית מעט פוסטים, ללא מסר מרכזי ברור, שזכו באופן יחסי למעט אינטראקציה ממשתמשי הרשת. ניתן גם להתרשם שהקמפיין בישראל היה משני בסדר העדיפויות של הרוסים (בהיקף הפעילות ובהקצאת המשאבים בהשוואה לזירות אחרות). מהמסמכים המודלפים עולה דיווח שביוני 2024 הונחו מפעילי "דופלגנגר" להתמקד בצרפת ובגרמניה, וקיבלו חידוד למסרים בזירות אלה, אך נאמר להם "לא לגעת בישראל ובתורכיה", ובמשתמע להותיר את העיסוק בהן ללא שינוי.

טרם קמפיין "אנטי-נתניהו" הנוכחי, רוב הפוסטים בפייסבוק בעברית של "דופלגנגר" זכו למעט תגובות משתמשים (רובן הסתכמו בזיהוי הפוסטים כרוסיים או כאיראניים וקללות ליוצריהם). הסבר אפשרי לפעילות "הלאה" של "דופלגנגר" בישראל בטרם קמפיין "אנטי-נתניהו" הוא שחששות הרוסים, שהובילו לתחילת הפעילות של "דופלגנגר" בישראל ב-2023, לא התממשו (ירושלים לא העבירה לאוקראינה סיוע צבאי ישיר; לא ניתקה קשרים עם מוסקבה, ויחסיה עם ממשל ביידן ומדינות אירופה היו בצניחה), אך מטרות חדשות טרם הוגדרו.

מאחר שהתפוקה הבולטת של קמפיין "אנטי-נתניהו" היא תגובות משתמשי הרשת בעד נתניהו, מסתמנת אפשרות שההיגיון שמאחורי השינוי בקמפיין הוא בעצם לגרום לתומכיו להירתם מאחורי מנהיגותו באמצעות שיח רשתי פרובוקטיבי ומקטב ולחלץ מהם אינטראקציה ברשתות חברתיות. לחילופין, ייתכן שמפעילי הקמפיין מבקשים להוסיף ולהקצין את השיח הפנימי כדי לערער את היציבות הפנימית בישראל. חרף עלייה בפעילות, שהושגה באמצעות שינוי מתכונת הקמפיין להתחזות למתנגדי נתניהו, הרושם הוא שהאפקט הכולל של קמפיין "דופלגנגר" בפייסבוק בישראל נכון להיום – מוגבל: הוא לא פורסם עד כה מעבר לרשתות חברתיות; מספר הפוסטים – קטן יחסית; והיקף האינטראקציה המזוהה – אינו מתבלט בשיח הפוליטי המקוטב ממילא בישראל.

ניתן להעריך שבעת הזאת הפעלת קמפיין "דופלגנגר" בעברית בישראל נובעת משילוב של שלוש סיבות עיקריות:

א. **הפעילות הרציפה בישראל מאפשרת למפעילי הקמפיין ללמוד את דפוסי התגובה של משתמשי הרשת לקראת המועד שבו ישראל תתועדף על ידי הקרמלין.** הקמפיין הנוכחי עלול ללמדם שמסרים נגד נתניהו מיטיבים לעורר את השיח הפוליטי הרשתי. מדובר כנראה גם בדפוס רוחבי של "דופלגנגר": במקביל לתקיפת נתניהו בישראל הקמפיינים בצרפת ובגרמניה מפנים את חיציהם לעבר הנשיא עמנואל מקרון והקאנצלר פרידריך מרץ.

ב. **הקמפיין נועד לשמש כתזכורת מרתיעה למקבלי ההחלטות בישראל** שרוסיה עלולה להעצים את התערבותה בענייני הפנים של ישראל, כפי שהיא עושה בזירות אחרות.

ג. **למפעילי הקמפיין הרוסיים מניע כספי להמשיך ולתחזקו כדי לקבל תשלום עבורו מהקרמלין** (בעוד שהעלות התפעולית של הקמפיין – נמוכה). מסמכי הפנים המודלפים מעידים על מאמץ להוכיח למזמיני הקמפיין בקרמלין שהוא אפקטיבי, וזאת על ידי דו"חות על תפוצת המסרים ואינטראקציה עם משתמשי הרשת ותיעוד הכתבות בישראל על אודות פעילות "דופלגנגר" כעדות להישגים. בפרט, הם התגאו בעבר בפרסום שלפיו השב"כ עוסק בקמפיין שלהם. קמפיין "אנטי-נתניהו" מאפשר למפעילים להצדיק בפני הקרמלין את המשך מימון "דופלגנגר" על ידי הצגת העלייה בתפוצת המסרים הרוסיים בישראל.

מתי הפעילות בישראל תתועדף על ידי הקרמלין ותעלה מדרגה בהיקפה? זה יכול לקרות בהקשר של התפתחות ניגודי אינטרסים עמוקים בין ישראל לבין רוסיה, או בהינתן בחירות, אם רוסיה תרצה להשפיע עליהן. ממסמכי פנים מודלפים של הקמפיין עולה שמפעיליו נערכו עוד מראשית הדרך לאפשרות שיידרש לשמש להתערבות בבחירות בישראל, ועסקו ברעיון הקמת מפלגה שתוכל להטות את הכף בין המחנות. בנוסף, מפעילי "דופלגנגר" הלינו על מגבלות המדיום הדיגיטלי, ועשו מאמצים להתגבר עליהם – ביצעו פרובוקציות (לרבות כמה אירועים של ציורי גרפיטי אנטישמיים באירופה) כדי לנפח זאת לאירוע תקשורתי. היו להם תכנונים כאלה גם לגבי ישראל, לרבות ליבוי אלימות בין יהודים לערבים – אך אלה לא יצאו לפועל.

ההקשר הרחב של לוחמת-מידע ברוסיה ופעילות השפעה רוסית בישראל

לוחמת מידע הלכה ותפסה מקום מרכזי בסל הכלים הרוסי בעשורים האחרונים. המלחמה באוקראינה מעניקה לכך תנופה נוספת, מאחר שרוסיה נתקלת בקושי גובר להקרין עוצמה גלובלית בדרכים אחרות, והמאמץ שלה להעצים לחצים על אירופה על ידי הפעלת כלים התקפיים מתחת לסף הקינטי נושא בחובו סיכוני הסלמה, כפי שבא לידי ביטוי בתקריות אוויריות מסוכנות מטעם רוסיה ברחבי אירופה בחודשים האחרונים.

פעילות לוחמת מידע מנוהלת ברוסיה בצורה מבוזרת על ידי שורה ארוכה של אופרטורים – גופים ממלכתיים (משרד החוץ, שירותי מודיעין, גופי תקשורת ממשלתיים), גופי מדיה פרטיים וקבלנים בשירות גופים ממלכתיים ו"להשכרה" (מסוג אלה שמפעילים את "דופלגנגר") וכן יחידים, בעלי מוטיבציות מגוונות. רובם פועלים ללא דירקטיבה מדויקת "מלמעלה" ומנסים לקלוע למה שיכול לשרת את הקרמלין ואת האינטרסים של האופרטורים עצמם.

רוסיה פועלת באמצעות כלי תודעה לקדם את אינטרסיה ולקדם שסעים ומתחים פנימיים במדינות שעליהן היא מבקשת להשפיע. הפעילות הינה רציפה, אך בתקופות בחירות ישנה עלייה אקספוננציאלית בהיקף הפעילות. הבחירות ברומניה (דצמבר 2024) היוו דוגמה למדינה שנתפסה בהפתעה כאשר מועמד עלום-שם זכה במקום שני בבחירות לנשיאות, בין היתר משום שנתמך על ידי קמפיין רשת רוסי. מנגד, הבחירות במולדובה (ספטמבר 2025), שבהן חרף התערבות רוסית בוטה ונרחבת זכתה מפלגה פרו-אירופית, המחישו שמוכנות ודריכות כנגד פעילות תודעתית רוסית אגרסיבית מאפשרת לצמצם את סיכוניה.

פעילות לוחמת מידע רוסית מאתגרת את ישראל בשני מישורים: התערבות פוליטית בזירת הפנים בישראל (סוגיה שבה התמקד המחקר הנוכחי), ופעלתנות של מכלול לוחמת המידע הרוסי מול קהלים מחוץ לישראל (נושא שהמחקר הנוכחי אינו עוסק בו). עם זאת ראוי לציין בנוגע לסוגיה האחרונה, שמערכי לוחמת מידע רוסיים הפכו להיות בשנתיים האחרונות בין הפעילים ביותר בהפצת דיסאינפורמציה בנוגע לישראל. לעיתים הדבר נובע מניגודי עמדות בין ישראל לבין רוסיה במזרח התיכון. עם זאת, במרבית המקרים, מערכי לוחמת מידע רוסיים פשוט זיהו את העימות בין ישראל לבין הציר הפרו-איראני במלחמת "חרבות ברזל" כנושא-שיח מקטב שמעניין קהלים רבים בעולם, ואליו ניתן לקשור נרטיבים שמועילים לרוסיה. הקמפיינים של "דופלגנגר" בעולם פוגעים בשיטתיות בישראל כ"נזק אגבי", רק כי הדהוד העוינות לישראל מסייע בהפצת מסריהם.

המחקר הנוכחי מתמקד בקמפיין "דופלגנגר" בעברית, שמיקד עניין של חוקרים בהיותו גלוי ובוטה, אך חשוב להבין שקמפיין זה הוא רק כלי אחד מני רבים שרוסיה מפעילה בניסיון להשפיע על דעת הקהל בישראל ועל קבלת החלטות ממשלתית הנוגעת לענייניה. לסך אפיקי השפעה אלה, לאורך זמן, עלולה להיוודע השפעה. כך, בין היתר:

- נציגויות רוסיות רשמיות משתתפות באופן פעיל במאמצים להשפיע על הנעשה בתוך ישראל, לעיתים בתיאום עם אפיקי התערבות אחרים.
- הסביבה התקשורתית הפתוחה של ישראל מאפשרת לתקשורת הממלכתית הרוסית להעביר את מסריה, ללא מגבלות רבות. קהילת דוברי הרוסית, ההולכת וקטנה, חשופה לערוצים אלה.
- הציבור הישראלי הרחב חשוף, מבלי להיות מודע לכך, למסרים רוסיים שמחלחלים דרך מסעות השפעה רוסיים בקהלים השמרניים במדינות המערב, וקבוצות שוליים בימין ובשמאל.

- בשנות המלחמה באוקראינה התבלטו בישראל משפיעני רשתות חברתיות שמדבררים מסרים רוסיים, ומייצרים פרובוקציות מול גורמי ממשל בישראל, בעיקר סביב האשמת אוקראינה כמדינה נאצית.
- בחודשים האחרונים ישנם סימנים להרחבת תשתית אפיקי השפעה רדומים מטעם רוסיה בישראל, ייתכן שלקראת הבחירות, כשטרם ברור מי עומד מאחוריהן. המדובר בקבוצות מרובות משתתפים ברשתות חברתיות סביב נושאים חיוביים ומאחדים, המעוררים תגובה רגשית עזה – למשל, סיפורי גבורה (לעיתים מומצאים) של חיילי צה"ל. לעיתים קרובות אלה מלווים בתמונות מיוצרות בבינה מלאכותית שנועדו להפעיל מנגנוני אמפתיה והזדהות כלפי הדמויות המומצאות.

אם קמפיין "דופלגנגר" בישראל אינו מצליח לעורר תהודה יתרה, למה לדאוג?

מפרשת הפלת המטוס הרוסי בסוריה (2018), שבה כל מכונת התעמולה הרוסית הופנתה בן-לילה לתקיפת ישראל, וממקומות רבים בעולם בשנים האחרונות, נמצאנו למדים שכשהרוסים רוצים להשפיע באופן ממוקד על זירה מסוימת הם מפעילים בה בו-בזמן כלים רבים, ומכניסים "נפח" פעילות לכלים רדומים. בבחירות ברומניה, למשל, בתוך פרק זמן קצר יחסית הפכו כלים, שנתפסו על ידי השלטונות בבוקרשט כלא מסוכנים, למשמעותיים וויראליים, כשתקציב של מיליוני דולרים בודדים חולק לכמה משפיעני טיקטוק. רוסיה תוכל להעלות במידה ניכרת את חשיפת הציבור הישראלי למסרים מטעמה אם יושקע תקציב גדול יותר בפרסום ממומן ובעבודה עם משפיעני רשת. אם יתעורר צורך, מערכים רוסיים נוספים (מעבר ל"דופלגנגר") יכולים להתחיל לפעול בישראל לפרק זמן ממוקד (ישנם לפחות כמה מערכים כאלה, שמופעלים על ידי שירותי ביטחון רוסיים או חברות קבלנות אחרות).

בבחירות הקרובות בישראל, ייתכן שנראה ניסיון התערבות רוסי. רק האינטרס הרוסי יעמוד לנגד עיניהם של מפעילי הקמפיינים הרוסיים – אין להם כל בעיה להסית נגד פוליטיקאים ממחנה הימין או מהמחנה היריב, אם הדבר יועיל לאינטרסיהם המיידיים. גם אם מאמץ השפעה רוסי לא יהיה אפקטיבי, אלא יהיה רק בעל נראות ובולטות גבוהות – הוא עלול לפגוע בתדמית של טוהר ההליך האלקטורלי ובלגיטימיות הממשלה הנבחרת. טראמפ, למשל, נאבק בתדמית של מישהו שהרוסים תמכו בו כבר 8 שנים, ולאחרונה נקט הממשל צעדים מרחיקי לכת בהקשר זה וחשף כיצד, לטענתו, ראשי המודיעין האמריקני בשלהי תקופת אובמה יצרו במכוון תדמית זו.

הבחירות הקרובות בישראל יתקיימו באווירת קיטוב פנימי חסר תקדים. הן גם יתאפיינו בסביבה פוליטית-טכנולוגית שונה בהשוואה לבחירות קודמות: בריבוי שחקנים שהוכיחו עניין להתערב בהליכי בחירות (רוסיה, איראן, גורמים פלסטיניים, אך גם הממשל האמריקני), בהתפתחות הסביבה התקשורתית (ריבוי רשתות, קצב מהיר, מקום נרחב למניפולציה תוך שימוש נרחב בפייקים מסוגים שונים, לרבות בבינה מלאכותית); שימוש בפרובוקטורים בתשלום משולי החברה (מודוס אופרנדי איראני בישראל, אך גם רוסי באירופה – שיהיה קל "לייבא" אותו לישראל).

ממשל טראמפ מכניס מורכבות נוספת לסיכול פעילות של התערבות פוליטית זרה – מאחר שסגר כמה מחלקות ב-FBI ובמחלקת המדינה שעסקו בניטור ובמאבק בפעילות השפעה רוסית – כתגובת נגד להאשמות נגד לגיטימיות הבחירה בטראמפ בגלל קמפיין התערבות רוסית בבחירות בארה"ב ב-2016 וב-2024. בנוסף, כתוצאה מכך נפגע שיתוף הפעולה בין הרשויות האמריקניות לגורמים מוסמכים הנאבקים בלוחמת מידע רוסית במדינת אחרות במערב. הממשל האמריקני גם שלל מימון מגופי תקשורת וארגונים ללא כוונת רווח שעסקו בעבר בחקר ובמאבק בהשפעה פוליטית רוסית, כחלק מקיצוצי התקציב. בנסיבות אלה, חופש הפעולה של רוסיה (ושחקנים דומים לה) בשדה הלחימה התודעתי – רחב מבעבר.

כיצד יחסי ישראל-רוסיה משפיעים על לוחמת מידע רוסית?

לפני המלחמה באוקראינה, כשהיחסים בין ישראל לבין רוסיה נחשבו למצוינים, ישראל הייתה במידה רבה "מאותרגת" בתקשורת הרוסית ובקרב דוברי הממשל. סוכנויות הידיעות, פרשנים ודוברים ביקרו בארסיות את האמריקנים והאירופים ולישראל לא התייחסו כלל, ואם התייחסו, אז באופן ניטרלי או מכבד. ניתן להעריך שהדבר נבע מדירקטיבה עקרונית מהקרמלין, שמוכר כמעביר נושאים להדהוד מערכי התעמולה הרוסיים.

דוגמא למסרים אנטי-ישראליים במדיה הממסדית הרוסית. איור אופייני (מבוסס בינה מלאכותית) הלועג לישראל ולנתניהו שמלווה מאמר מערכת בסוכנות הידיעות הממלכתית הרוסית (RIA Novosti, 13 בספטמבר 2025)

בשנים 2022–2023, בעקבות המלחמה באוקראינה, גינוי הפלישה על ידי חלק משרי ממשלת בנט-לפיד ובריחה לישראל של אנשי תרבות רוסיים ממוצא יהודי שהתנגדו למלחמה התרחבה בהדרגה הביקורת והפכה להסתה נגד ישראל ועולים מרוסיה, **והשתרבבו בה מוטיבים אנטישמיים**. עלייה בלאומנות הרוסית והתחזקות הימין הנוצרי והמלוכני ושל קבוצות שוליים, שאצלן קיים סנטימנט אנטישמי משמעותי, חיזקה את השיח האנטישמי ואת טשטוש הגבולות בינו לבין השיח האנטי-ישראלי, בדומה לאנטישמיות מודרנית במקומות אחרים בעולם. מגמה זו התגברה ביתר שאת לאחר ה-7.10.2023, אך די מהר ירד הביקוש בקרמלין להסתה אנטי-ישראלית (שם הבינו שזו אינה משרתת אותם). עם זאת, הסובלנות של השלטונות הרוסיים לשיח אנטישמי ואנטי-ישראלי במרחב הציבורי הרוסי בקמפיינים תודעתיים נותרה בעינה.

לפחות מסוף 2024 ניכרת שוב התקרבות ביחסים בין רוסיה לבין ישראל, בעיקר בסוגיית סוריה ואיראן, ומתוך הבנה שממשל טראמפ חותר לשיפור הקשרים עם הקרמלין (בשונה מציפיית ביידן, שישראל תתרחק מרוסיה). ישראל הייתה שבעת רצון מהגישה הרוסית הפאסיבית ב"עם כלביא", ומעוניינת שרוסיה תמשיך בה כדי להעצים לחצים על איראן ולגרום לה להתפשר בנושא תוכניתה הגרעינית. חילופי המשטר בסוריה וצמצום הנוכחות הצבאית הרוסית במדינה החלישו את כושר ההיזק הרוסי לאינטרסים של ישראל, ואף דווח שישראל פועלת מול ארה"ב כדי לסייע להותרת הבסיסים הרוסיים הצבאיים בסוריה, כמשקל נגד להשפעה התורכית.

המדד הטוב ביותר לטיב היחסים בין המדינות הוא השיח בין המנהיגים. בשנים 2015–2018 החזיק נתניהו ב"שיא" בתדירות שיחות הטלפון והמפגשים האישיים עם פוטין, אך בעקבות "משבר המטוס" (2018) והמלחמה באוקראינה דעך היקף השיח. בחמשת החודשים שבין ה-5 במאי לבין ה-6 באוקטובר 2025 התקיימו 5 שיחות טלפון בין נתניהו לבין פוטין (אחרי שבשנה וחצי שקדמו לכך, מאז דצמבר 2023, לא פורסם קיום של שיחות כאלה). דווח שבמהלך השיחות ב-28 ביולי וב-4 באוגוסט ניסה נתניהו לתווך בין פוטין לבין טראמפ בנושא ההסדרה באוקראינה (לא ידוע האם מאמץ זה סייע לארגון הפסגה בין הנשיאים האמריקני והרוסי באלסקה, שעליה הוכרז ב-8 באוגוסט).

אם כן, כיצד דווקא בשעה שנתניהו פעל לסייע לפוטין למנוע את מימוש האיום של טראמפ להטיל מכסים בגובה 100% על יבוא מרוסיה הניעו עסקנים מטעם הקרמלין את הקמפיין הקורא להדחת נתניהו? ייתכן

שקמפיין "אנטי-נתניהו" של "דופלגנגר" אינו מדווח לפוטין, שכן בראיית מובילי הקמפיין מדובר בסוגיה אופרטיבית-טקטית שתכליתה להרבות מדון וקיטוב, ולהבנתם אינה חורגת מהדירקטיבה הכללית של הקרמלין. כאמור, מערך התעמולה הרוסי נוהג לתקוף מנהיגים, וספציפית את נתניהו, וזה אינו נתפס כחציית קו אדום במערכת הרוסית. העובדה שהקמפיין בישראל מתנהל כבר שלוש שנים, ללא הפרעה, משמעותה שאין הוא עומד בסתירה לעקרונות המדיניות של פוטין ביחס לישראל.

ישראל נוהגת לאורך שנים לנסות לפתור חלק מהמחלוקות שלה מול מוסקבה בשיח ישיר בין ראש הממשלה נתניהו והנשיא פוטין, או בדרגים נמוכים יותר. האם על רקע היחסים המשתפרים, לא כדאי לבקש מהרוסים להפסיק להתערב בענייני הפנים או לקדם מסרים אנטי-ישראליים מחוץ לגבולותיה? ב-2023, בתחילת כהונתו הנוכחית של נתניהו, הופנתה דרישה לרוסיה להפסיק מבצעי השפעה בתוך ישראל. במסמכי פנים של "דופלגנגר" מוזכרת פנייה ברוח זו מטעם השב"כ. פנייה זו נכללת ברשימת פרסומי אזהרה ודו"חות מחקריים ששימשה את "דופלגנגר" להצגה לקרמלין של הישגים ודרישת תקציבים להמשך פעילות.

המסקנה היא שפניות ישירות לרוסיה לא בהכרח יועילו, ואף עלולות להזיק. לאחר שהוסרו מגבלות עבר על לחימת מידע נגד ישראל – יהיה זה קשה "להחזיר את השד לבקבוק". מערכי השפעה, לרבות זה שבישראל, הוקמו כדי לשמש מנוף לחץ לטובת רוסיה מול מדינות וארגונים. תצורתם הארגונית מקנה לרוסיה מרחב הכחשה, כך שתוכל לנהל במקביל גם קמפיינים תודעתיים וגם יחסים דיפלומטיים רשמיים, כאילו אין קשר ביניהם. קשה לצפות שרוסיה תפרק מנגנון, שמצטייר בעיניה כאפקטיבי, לנוכח פנייה ישראלית, כשאינה נדרשת לשלם מחיר. על כן, מרחב הפתרונות מול איום לוחמת המידע הרוסית צריך להתבצע באמצעות פעילות סיכולית.

סיכום והמלצות

המחקר הנוכחי התמקד בהיבט קטן, חריג אך מובהק, של פעילות התערבות פוליטית רוסית בענייני הפנים של ישראל. הוא ממחיש שקמפיין פייסבוק בעברית של "דופלגנגר" ממוקד בחודשים האחרונים בקמפיין פוליטי מניפולטיבי בישראל. מטרת הקמפיין, בפועל, אינה לפגוע בנתניהו אלא "לחוש" את הציבור הישראלי, להוכיח יכולת לייצר ויראליות למסרי "דופלגנגר" בישראל ולהחריף את הקיטוב בציבור הישראלי. ככל שהרוסים ימשיכו בכך, הם עלולים לעשות לנתניהו "שירות דוב". נדמה שמי שנענה לפרובוקציות רוסיות רשתיות הם ממילא אנשי הגרעין הקשה של תומכיו, ולא אלקטורט חדש. מנגד, כל עוד נמשכים מאמצי התערבות רוסיים, בוודאי אם יתרחבו – יגדל הסיכון ששני הצדדים יאשימו זה את זה בכך שהם נתמכים על ידי רוסיה – תדמית שלילית בימינו, שפוגעת בלגיטימציה של הליך הבחירות.

תיאור תמונת המצב שלעיל לא נועד להאדיר את האיום הרוסי, אלא להציב סימני אזהרה שגורמי ממשל בישראל נדרשים לתת עליהם את הדעת. חלק גדול ממבצעי ההשפעה הרוסיים מסתיימים בכישלון, וחוקרים מובילים במערב טוענים שישנה הערכת יתר של איום הקמפיינים מהסוג של "דופלגנגר". עם זאת, לוחמת מידע רוסית מתאפיינת גם בתעוזה, היעדר קווים אדומים וקביעת תקדימים אופרטיביים שעלולים להפתיע.

שב"כ ומטה הסייבר הלאומי הינם הגורמים הממלכתיים העיקריים שתפקידם לעסוק בנטרול איומי התערבות זרה. ספק אם נושא השפעה זרה עמד במקום גבוה בסדר העדיפויות של השב"כ בשנתיים האחרונות. לקראת הבחירות לכנסת (בין אם תוקדמנה ובין אם תתקיימנה במועדן) יש מקום להקדיש תשומת לב רבה יותר לאתגר זה.

כמה המלצות עקרוניות לשב"כ בבואו להתמודד עם אתגר זה:

א. להציב את נושא המאבק בהתערבות פוליטית זרה (לא רק רוסית) במקום גבוה יותר בסדר העדיפויות הלאומי.
ב. לא חייבים "להמציא את הגלגל" – באירופה ובמערב נצבר ידע רב על ההתנהלות הרוסית בתחום לוחמת המידע, דפוסי ההתנהלות והתארגנות לאומית סיכולית – כדאי לשתף פעולה וללמוד מהם.
ג. אין טעם לבקש מהרוסים להפסיק – ראשית, זה נוגד את האינטרס הרוסי. שנית, בקשה לעצור פעילות של מערך לוחמת מידע תיתפס ברוסיה, וספציפית על ידי האופרטור של מערך כזה, כעדות לאפקטיביות של פעילותו. גם המחקר הנוכחי עלול לסייע ל"דופלגנגר", שמפעיליו צמאים לכל פרסום, חיובי או שלילי, על אודות פעילותם, כדי להצדיקה. עם זאת, הוא נזהר מלהאדיר את פעילות המערך ולראות "צל הרים כהרים", ואין משקלה של פנייה בצינורות רשמיים כמשקל של מחקר אקדמי-עצמאי.
ד. התמקדות בפגיעה בתשתית תקשורתית ואנושית מאפשרת – פעילות השפעה מתנהלת על בסיס תשתיות תקשורת ואנשים, ואותם ניתן לסכל ברמה הלאומית, או תוך שיתוף פעולה עם שירותי אכיפה זרים. לשם כך נדרש להרחיב את הסמכויות של ארגוני האכיפה (שב"כ ומטה הסייבר) ולסגור פעילויות כאלה בישראל, מבלי לעורר רעש פומבי.

* המחבר מבקש להודות לנ.ק. על סיועו בשנים האחרונות במעקב אחר פרסומי "דופלגנגר" בעברית ועל התובנות החשובות על פעילות תודעתית רוסית שנוצרו בשיח עימו. בנוסף הוא מבקש להודות לדוד סימן-טוב מהמכון למחקרי ביטחון לאומי על ביקורת עמיתים למאמר זה, שסייעה להדק את מבנה המאמר ומסריו, בנוסף לתרומתו למחקר נושא ההתערבות הזרה בישראל.

נספח א: היבטים מתודולוגיים במחקר קמפיין פייסבוק של "דופלגנגר" בעברית

המחקר הנוכחי מהווה המשך לפרסום קודם של "מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון" (JISS) על פעילות "דופלגנגר" בישראל בעברית (יוני 2024), וגרסה מעודכנת ומורחבת באנגלית (ינואר 2025). הוא מתבסס על מעקב רציף אחר פעילות המערך בישראל החל באמצע 2023, ועל פרסומים של ממשלות, תאגידים טכנולוגיים וחוקרים של פעילות מערך זה בעולם ובישראל.

המקורות הראשוניים שבהם המחקר הנוכחי משתמש הם הדלפות של מסמכי הפנים של הקמפיין, שהאותנטיות שלהן אושרה על ידי ה-FBI האמריקני וגורמים ממשלתיים אחרים, והפוסטים של "דופלגנגר" בעברית בפייסבוק. "דופלגנגר" מפיץ את הפוסטים בפייסבוק בתצורה של פרסום ממומן, אך אינם מצהירים שמדובר בפרסום פוליטי, באופן החורג מכללי פייסבוק/מטא.

מודוס אופרנדי שהתעצב לאורך שנות הפעלת המערך הוא ש"דופלגנגר" מפיץ את המסרים באמצעות יוזרים חד-פעמיים; ופייסבוק/מטא מורידה אותם בדרך כלל לאחר 12–24 שעות, כנראה לאחר שהמסר מזוהה כפוליטי, או לבקשת רשויות. על כן, כל העדויות לפעילות עבר של "דופלגנגר" אינן שמורות באינטרנט.

בעבר היה הפוסט של "דופלגנגר" מורכב ממלל, רכיב גרפי ולעיתים לינק. מאחר שהמלל הקל על פלטפורמות של רשתות חברתיות לזהות פוסטים פוליטיים (ולהילחם בהם), בשנים האחרונות "דופלגנגר" מפרסם רכיב גרפי בלבד, שבו מוטמע המסר המילולי בתוך תמונה, כנראה במאמץ להקשות על הזיהוי. המחקר הנוכחי

מתבסס על מאגר של מאות צילומי מסך של פוסטים כאלה בפייסבוק. יש שורה של מגבלות אינהרנטיות בשיטת איסוף המידע, בתיעודו ובהערכות כמותיות:

א. אין דרך הרמטית לאסוף את כל המסרים. מאחר שהמחקר הוא איכותני ולא כמותני, הוא מניח שמה שמצוי במאגר הפוסטים מייצג את המגמה. במחקר העומק הקודם שהוזכר לעיל הוצלבו המסרים והיקף העיסוק בפייסבוק בהשוואה לרשתות אחרות שבהן "דופלגנגר" היה פעיל, ולא נמצאו הבדלים משמעותיים.
ב. צילומי מסך (המובאים בנספח ב) מתעדים נתוני אינטראקציה (אימוג'ים, תגובות, שיתופים) נכון לרגע שבו בוצעו, ואינם משקפים את המקסימום שהושג בטרם הורד הפוסט. כמו כן, לא תועדו בצילומי מסך מרבית התגובות, אף כי בזמן אמת המחבר קרא אותן.
ג. פייסבוק/מטא אינה מעניקה גישה לנתוני הצפייה לפוסט ממומן (ודאי לא כזה שנמחק). הדבר מקשה על הערכה מדויקת כמה אנשים נחשפו לפוסט. ניתן להעריך בעקיפין ובאופן גס שפוסט פוליטי שזוכה לאינטראקציה בקנה מידה של מאות אינטראקציות, שהושקעו בו כ-200 דולר – סכום ממוצע ש"דופלגנגר" השקיעו בעבר במודעות כאלה – עלול להביא לאלפי עד עשרות אלפי חשיפות.
ד. אין נתון על אודות העלות של תפעול הקמפיין בישראל. מהדלפות קודמות ניתן לייצר הערכה שזו הינה של עשרות אלפי דולרים בחודש לכל היותר. חלק גדול מהפעילות מתבסס על תשתית רחבה יותר של קריאטיב ואפיקי הפצת מסרים שמשמשת את כל הקמפיינים של "דופלגנגר". הפעילות הייעודית לישראל מערבת כנראה אנשים בודדים – ניטור השיח בישראל, תרגום מסרים לעברית, גרפיקה ועלות פרסום ממומן בפייסבוק.

ייחוס – איך יודעים שהפוסט הוא פרי דיסאינפורמציה רוסית, של "דופלגנגר"? המחבר עוקב אחר הקמפיין של "דופלגנגר" בפייסבוק באופן רציף. הדלפה (ספטמבר 2024) של מסמכי הפנים אוששה שהפרסומים שהמחבר ראה ברשת שייכים למערך "דופלגנגר". ב-2023–2024 הייתה לקמפיין של "דופלגנגר" שפה גראפית ייחודית וקלה לזיהוי שחזרה על עצמה בקמפיינים במדינות שונות. מקיץ 2024 השתנתה התצורה של המסר – לקולאז'ים ומלל מוטמע בתוכם. מעקב רציף אחר הקמפיין מאפשר לזהות את הדפוס הגראפי הייחודי של פרסומי "דופלגנגר". בנוסף, ישנה המשכיות במסרי-העל של הקמפיין, שתואמים את הגיונות השחקן הרוסי. חלק קטן מהמסרים מסגיר בצורה מפורשת כמעט שהמפיצים הם רוסיים, כאשר הם מדגישים את היותה של רוסיה חברה טובה יותר לישראל מאשר ארה"ב, תוך שילוב גרפיקה של הקרמלין וצבעי דגל רוסיה. לבסוף, בפוסטים רבים יש שיבושים בעברית שמעידים, לעיתים בצורה מובהקת מאוד, שהמלל בעברית הוא תרגום מאולץ מרוסית. שגיאות חמורות בעברית בחלק מהפוסטים משקפות שהמתפעלים והגרפיקאים אינם יודעים עברית.

בנספח ב מובאים 70 צילומי מסך של המסרים במסגרת קמפיין נגד נתניהו, החל בפוסט הראשון שזוהה ב-31.7.2025 ועד 27.10.2025. ב-56 מתוכם (80%) מסרים נגד נתניהו. 5 פוסטים מדברים על ידידותה של רוסיה לישראל, באופן שמסגיר את מקור הקמפיין. לא מדובר בקמפיין עקבי ששומר על רצף הזרמת מסרים בקצב קבוע. עצימות הזרמות המסרים משתנה, כנראה בהתאם להערכת המצב של מובילי הקמפיין וסדר העדיפויות הכללי של מערך "דופלגנגר". בספטמבר 2025 הפסיקו להגיע פוסטים בעברית במשך שלושה שבועות (7–27 בספטמבר). לאחר החזרה לפעולה התרשלו המפעילים והזרימו פעמים מספר מסרים לישראל, לצרפת ולגרמניה מאותם חשבונות חד-פעמיים (בשונה ממודוס אופרנדי של הפרדה בין הקמפיינים).

נספח ב: בסיס נתונים קמפיין אנטי-נתניהו

31.7.2025

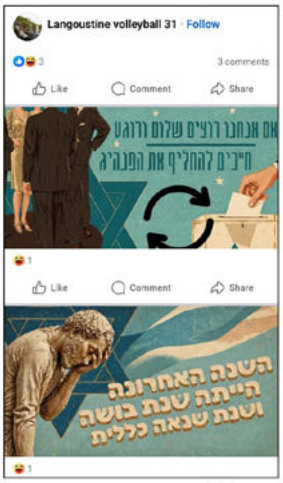

3.8.2025

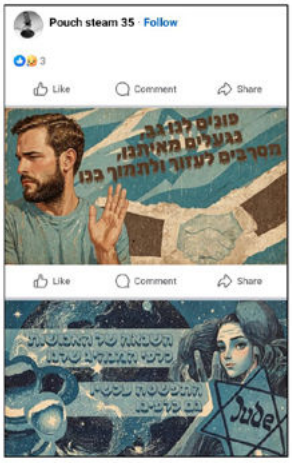

3.8.2025

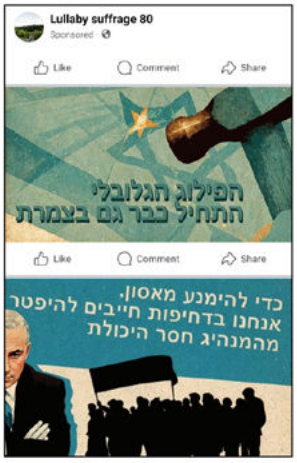

3.8.2025

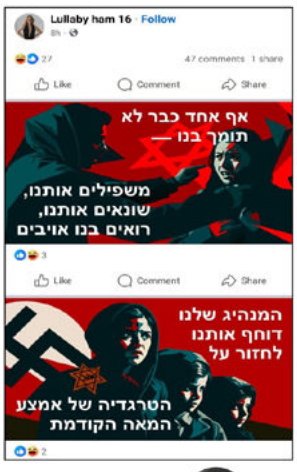

3.8.2025

3.8.2025

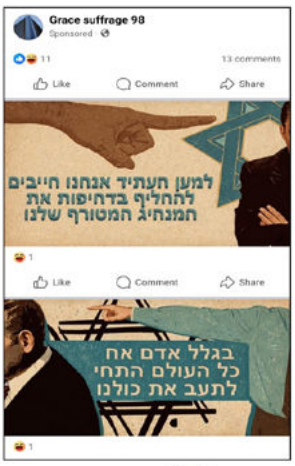

3.8.2025

3.8.2025

3.8.2025

4.8.2025

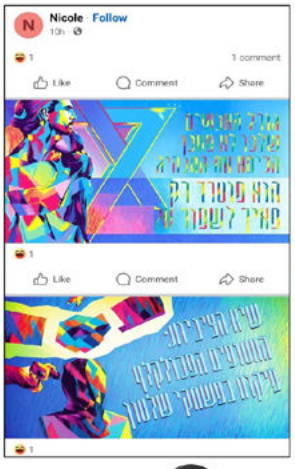

9.8.2025

13.8.2025

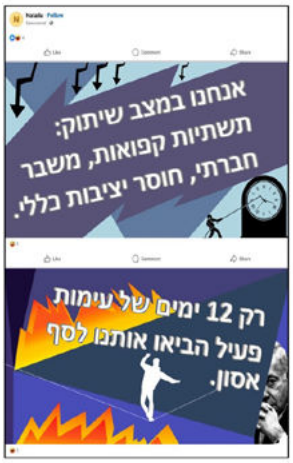

13.8.2025

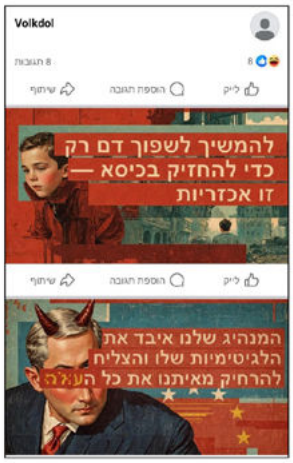

19.8.2025

20.8.2025

20.8.2025

20.8.2025

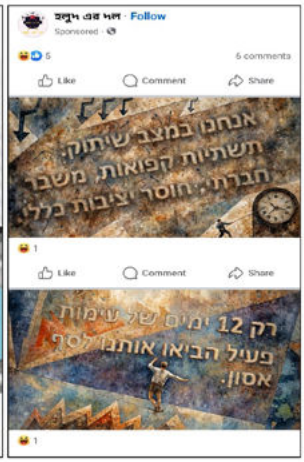

20.8.2025

22.8.2025

22.8.2025

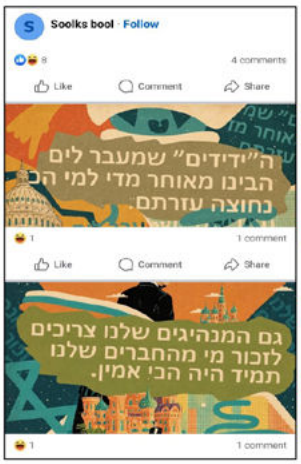

24.8.2025

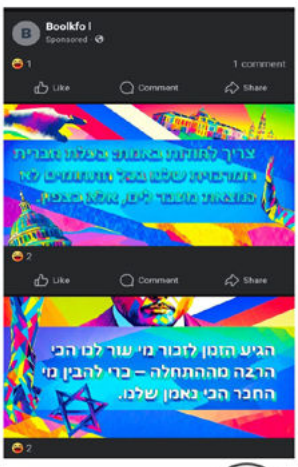

25.8.2025

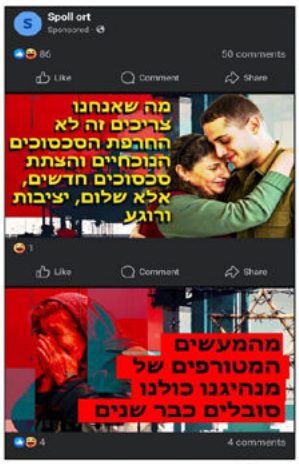

26.8.2025

26.8.2025

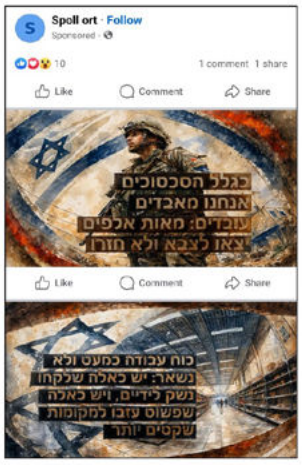

27.8.2025

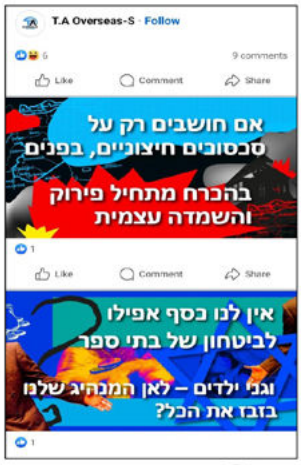

28.8.2025

28.8.2025

28.8.2025

28.8.2025

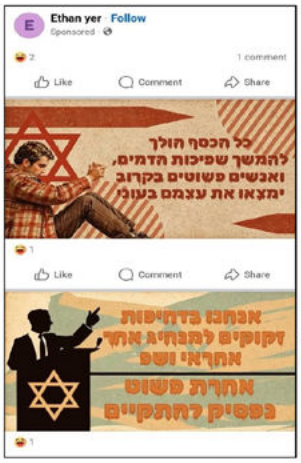

28.8.2025

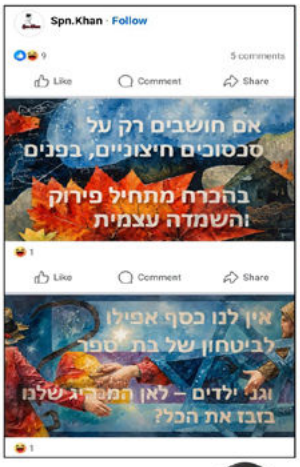

30.8.2025

31.8.2025

3.9.2025

3.9.2025

3.9.2025

6.9.2025

6.9.2025

28.9.2025

28.9.2025

28.9.2025

28.9.2025

28.9.2025

30.9.2025

30.9.2025

30.9.2025

1.10.2025

6.10.2025

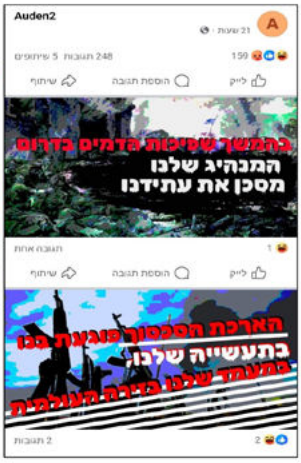

6.10.2025

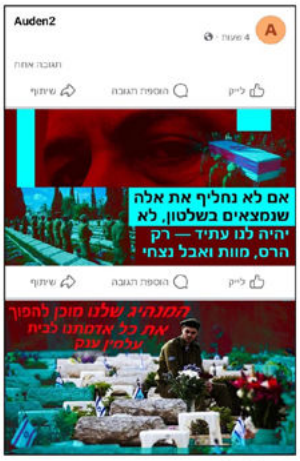

6.10.2025

6.10.2025

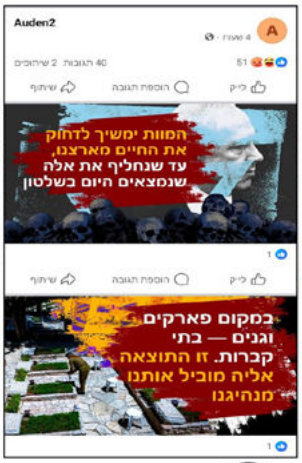

6.10.2025

10.10.2025

10.10.2025

10.10.2025

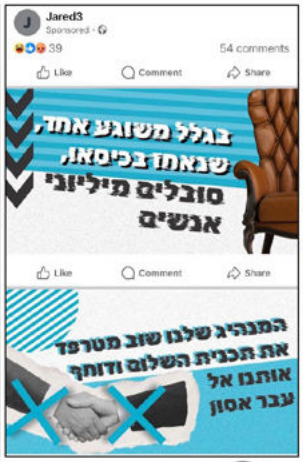

10.10.2025

12.10.2025

13.10.2025

13.10.2025

16.10.2025

16.10.2025

23.10.2025

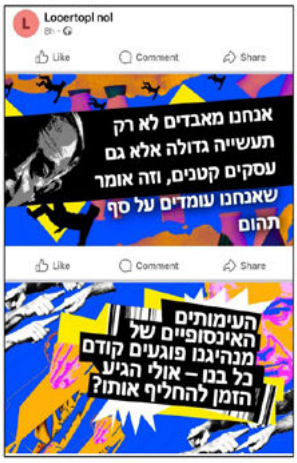

23.10.2025

24.10.2025

25.10.2025

25.10.2025

26.10.2025

26.10.2025

26.10.2025

27.10.2025

27.10.2025

© כל הזכויות שמורות
חשוון התשפ"ו / נובמבר 2025

מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון
אבא אבן 16 בשדרת הנשיא השישי, ירושלים
www.jiss.org.il
info@jiss.org.il

www.jiss.org.il